

”Meirän äiteen kanssa ei pärjää kukaan”

29.12.2023

Otsikon suora sitaatti on erään jatkajakoululaisen avoimesti muille ryhmäläisille jakamaa kokemusta omasta perheyrityksestään. Sitaatti kertoo olennaisen SeAMK Jatkajakoulusta. Jatkajakoulu on tarkoitettu perheyritysten lapsille ja jatkajakoulun yksi tärkeimmistä tavoitteista on tarjota vertaistukea nuorille aikuisille, jotka pohtivat perheyrityksen jatkamista yhtenä uravaihtoehtona. Vertaistuki tarkoittaa tukea, jota yksilöt voivat antaa toisilleen samankaltaisissa elämäntilanteissa. Se perustuu jaetun ymmärryksen ja samankaltaisten kokemusten jakamiseen. Vertaistuen tärkeimmät elementit ovat kertominen ja kuunteleminen. Mikäli jatkajakoulu onnistuu edellä mainitussa, se on täyttänyt tärkeimmän tehtävänsä.

Miksi vertaistuki on tärkeää jatkajakoulussa?

Vertaistuki tarjoaa opiskelijoille samanlaisten kokemusten jakamisen lisäksi myös tilaisuuden saada käytännön neuvoja ja vinkkejä niiltä, jotka ovat kohdanneet samanlaisia haasteita. Se, että jatkajakoululaiset rohkaistuvat luottamaan omaan jatkajakoulun ryhmäänsä niin paljon, että kertovat myös kipeimmistä mieltään askarruttavista tekijöistä muille, on hienoin asia mitä jatkajakoulussa voi tapahtua. Kun joku ryhmästä uskaltautuu avaamaan pelin ja kertoo oman perheensä ja yrityksensä asioista, yleensä muut seuraavat perässä. Lopputulemana asiat eivät tunnukaan enää niin ainutlaatuisilta tai isoilta murheilta, kun nuoret huomaavat, että muidenkin perheissä ja yrityksissä on samoja kokemuksia. Yhdessä on jopa helppo nauraa sille, että ”ai teilläkin on tällaista”. Tämä kaikki vahvistaa jatkajakoulussa yhteenkuuluvuuden tunnetta, ja luottamuksellinen ja avoin vuorovaikutus edistää tulevien perheyritysten jatkajien henkistä kasvua sekä vahvistaa itseluottamusta.

Tärkeitä vertaistuen tarjoajia ovat myös lukuisat hienot casetarinat, joita SeAMKista tai muualta valmistuneet ja jo perheyrityksiinsä siirtyneet nuoret tarjoavat omilla tarinoillaan jatkajakoulun valmennuksissa. He ovat parhaita kertomaan, mitä sukupolvenvaihdokseen valmistautumisessa kannattaa huomioida ja mitä he mahdollisesti olisivat tehneet toisin.

Mitä muuta jatkajakoulu tarjoaa vertaistuen lisäksi?

Vertaistuen, kannustuksen ja kasvuprosessin lisäksi SeAMK Jatkajakoulun tavoitteena on tarjota myös konkreettista osaamista sukupolvenvaihdoksen suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä eväitä menestyvän perheyrityksen johtamiseen. Tämä tapahtuu sekä käytännön asiantuntemuksen että tuoreiden tutkimustulosten esittelyn kautta. Esimerkiksi lukuvuonna 2023–24 jatkajakoulun teemoina ovat: Mitkä ovat perheyrityksen erityispiirteitä ja mihin ne vaikuttavat? Mitä on omistajuus? Millainen on hyvä omistaja? Miten luoda avointa keskustelukulttuuria perheyritykseen? Millainen on onnistunut sukupolvenvaihdos? Miten ottaa osaaminen ja johtaminen haltuun perheyrityksessä? Miten omistus on mahdollista siirtää huomioiden myös erilaiset verohuojennukset? Miten tulla toimeen sisarusten kanssa? Miten sukupolvenvaihdosta voi rahoittaa? Miten rakentaa toimivaa hallitus- ja johtoryhmätyöskentelyä? Mitä erilaisia mielekkäitä rooleja luopuville yrittäjävanhemmille on tarjolla?

Miten jatkajakoulu voi toimia koko perheyrityksen kasvuprosessina?

Jatkajakoulu parhaimmillaan toimii myös koko perheen ja perheyrityksen kasvuprosessina. Tämä tapahtuu ainakin kahdella tavalla. Osaan jatkajakoulun valmennuksista kutsutaan myös perheyrityksen vanhempia mukaan. Tämän lisäksi jokaiseen jatkajakoulun valmennuskertaan liittyy oppimistehtäviä, jotka edesauttavat avoimen keskustelun syntymistä perheessä. Jatkajakoululaiset saavat hyvän syyn ottaa vaikeita ja herkkiäkin keskusteluaiheita perheessä esiin, kun he voivat kertoa, että he saivat tällaisen tehtävän jatkajakoulusta.

Tehtävä voi olla esimerkiksi niinkin raadollinen kuin, että mikäli äidillesi tai isällesi tapahtuisi jotain sellaista (esim. vakava sairastuminen tai kuolema), että he eivät voisikaan enää olla vastuussa perheyrityksestä, niin mitkä kolme tehtävää yrityksessä sinun tulisi ensimmäiseksi hoitaa ja mikä valmius sinulla olisi näihin tehtäviin ja miten voisit parantaa valmiuksiasi. Raadollisuudestaan huolimatta tämäkin kysymys on valitettavan usein myös realismia monessa perheyrityksessä eli myös tervaskantoina monesti pidetyille yrittäjävanhemmille voi yllättäen tapahtua jotain. Valtakunnallisessa omistajanvaihdosbarometrissa (Varamäki ym. 2021) reilusti yli puolet vastaajista kertoo, että yritykselle aiheutuisi merkittäviä ongelmia, mikäli nykyiselle yrittäjälle yhtäkkiä tapahtuisi jotain. Toivottavasti jatkajakoulun käyneet voivat parantaa tätä tilannetta ottamalla kipeän asian esiin omissa perheyrityksissään.

Voivatko tulevat maatalousyrittäjät ja muiden perheyritysten jatkajat olla samassa jatkajakoulussa?

Vastaus tähän kysymykseen on yksiselitteinen: voivat olla. SeAMK Jatkajakoulussa on tänä lukuvuonna noin 40 opiskelijaa. Heistä suurin osa on agrologiopiskelijoita mutta mukana on myös muiden yritysten tulevia jatkajia. Vaikka monesti maatalousyrityksiä ajatellaan ihan erilaisina yrityksinä kuin muita yrityksiä, niin isossa kuvassa samat lainalaisuudet pätevät. Ja kun puhutaan maatalousyrityksen tai jonkun muun yrityksen jatkamisesta, niin kyse on täysin samasta asiasta. Vaikka omistuksen siirtoon liittyy tiettyjä erityispiirteitä, osaamisen ja johtajuuden siirtoon liittyvät asiat ovat täysin yhtenäisiä. Samoin perheyrittäjyyteen liittyvät tunneasiat ovat täysin samoja. Pyrkimys on, että tulevat maatalousyrittäjät ja muut perheyrittäjät hoitavat sukupolvenvaihdosprosessin mahdollisimman sujuvasti ja ammattimaisesti ja siten, että perhesiteet säilyvät hyvinä ja toivottavasti vain vahvistuvat prosessin aikana.

Lopuksi

SeAMK Jatkajakoulun toimintamalli ja pilotointi toteutettiin 2021–2022. Hanke oli Euroopan unionin osarahoittama. Sen jälkeen SeAMK on toteuttanut jatkajakoulua omalla rahoituksellaan. Alkujaan oli tarkoitus tarjota SeAMK Jatkajakoulua vain SeAMKin tutkinto-opiskelijoille mutta tästä syksystä lähtien sitä on tarjottu myös avoimen ammattikorkeakoulun kautta kenelle tahansa perheyrityksen jatkamisesta kiinnostuneelle.

Elina Varamäki
Vararehtori, KTT, dosentti

Mika Koivupuisto
TKI-asiantuntija